

СТРЕЛЬЧЕНКО Тетяна

*студентка групи І6Мз-СпецО “Житомирського
державного університету імені Івана Франка
науковий керівник:*

ЯЦЕНКО Світлана, доцент кафедри
*професійно-педагогічної спеціальної освіти,
андрагогіки та управління
“Житомирського державного університету
імені Івана Франка”*

РОЗВИТОК СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Словниковий запас дитини поділяється на активний (слова, які вона використовує у мовленні) і пасивний (слова, які вона розуміє, але не вживає). У нормі ці два види словника розвиваються гармонійно, однак у дітей із ЗНМ

активний словник значно відстає від пасивного через обмежений мовленнєвий досвід і труднощі в засвоєнні нових слів [1].

Формування активного та пасивного словника є одним із пріоритетних напрямів корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку, які мають мовленнєві порушення. Обмежений словниковий запас ускладнює процеси спілкування, засвоєння нової інформації та пізнання навколишнього світу, що негативно впливає на загальний розвиток дитини та її готовність до навчання у школі.

У дітей з мовленнєвими порушеннями відзначаються труднощі в активному використанні нових слів, неточне або неправильне вживання знайомих лексем, бідність прикметникового та дієслівного словника, низька здатність до узагальнення понять. Часто такі діти не розуміють значення багатьох слів або вживають їх у невідповідному контексті.

Особливості лексичного розвитку дітей з порушеннями мовлення полягають у недостатньому засвоєнні нових слів, неточному їх вживанні, труднощах у доборі слів за значенням, бідності прикметників, дієслів, прислівників. Для ефективного розвитку словникового запасу необхідне поєднання мовленнєвої, пізнавальної та ігрової діяльності, а також використання наочно-дієвих і наочно-образних методів [2].

Розвиток словникового запасу у дошкільників з мовленнєвими порушеннями сприяє не лише збагаченню мовлення, а й активізації пізнавальної діяльності, формуванню граматичних навичок, розвитку мислення й загальної мовленнєвої компетентності. Розвиток словникового запасу є ключовим завданням у системі корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають мовленнєві порушення. Обмеженість лексичного запасу у таких дітей зумовлена низкою факторів: зниженим рівнем пізнавальної активності, недостатнім мовленнєвим досвідом, труднощами в сприйнятті й засвоєнні мовних одиниць, а також порушенням мовного аналізу і синтезу [3].

Розвиток лексики вимагає системного, цілеспрямованого і поетапного підходу з урахуванням рівня мовленнєвого розвитку дитини, її інтересів і

індивідуальних особливостей. Важливою умовою ефективної роботи є використання принципу наочності, ігрової мотивації та багатократного закріплення нової лексики в різних видах діяльності.

Ефективними методами є: мовленнєві ігри, тематичні бесіди, вправи на класифікацію предметів, робота з серіями сюжетних картинок, створення описів, добір синонімів та антонімів, вивчення віршів, загадок. Важливою умовою успіху є систематичність занять, добір лексики відповідно до віку та інтересів дітей, опора на життєвий досвід і практичну діяльність.

З метою ефективного розвитку словникового запасу у дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями доцільним є створення збагаченого мовленнєвого середовища, у межах якого дитина матиме змогу ознайомлюватися з новою лексикою, засвоювати її значення через контекстуальне пояснення та практичне використання.

Особливу увагу слід приділяти багаторазовому закріпленню нових мовних одиниць у різних видах діяльності — ігровій, образотворчій, конструкторській, руховій. Такий підхід сприяє глибшому розумінню й актуалізації лексики в активному мовленні дитини.

Педагог має систематично стимулювати мовленнєву активність дітей, спонукаючи їх до висловлювань, описів, переказів і самостійного складання простих розповідей. Це сприяє формуванню навичок зв'язного мовлення та розширенню словникового запасу.

Важливим чинником є партнерська взаємодія з батьками: фахівець повинен надавати методичні рекомендації щодо організації мовленнєвих ситуацій удома, добору відповідного мовного матеріалу, використання словникових ігор, спільного читання художніх текстів та їх обговорення.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми корекційної педагогіки, психології та реабілітації: матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної

конференції (з міжнародною участю) (22 травня 2019 року, м. Суми). Суми: ФОП Цьома С. П., 2019. 272 с.

2. ЛОНСЬКА, Оксана Федорівна; КОТЛОВА, Л. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ. *Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від «26» квітня 2024 року)*, 2024, 211.

3. СТЕПАНОВА, О. І. Особливості розвитку словника у дітей з порушенням мовлення. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*, 2014, 10: 23-26.